

Prosjektet *Unge former samfunnet*. Sluttrapport

Formålet med prosjektet *Unge former samfunnet* har vært å bidra til at barn og ungdom i Nydalen utvikler kompetanse til å delta aktivt i og lede demokratiske **prosesser** for å forme et mer bærekraftig lokalsamfunn. Prosjektet tar utgangspunkt i at unge ikke bare skal høres, men gis reelle roller som medskapere, fasilitatorer og pådrivere i samfunnsutvikling.

Med støtte fra Sparebankstiftelsen DNB har prosjektet særlig hatt som mål å:

- utvikle et **metodehefte** for framtidswerksted rettet mot barn og unge
- gjennomføre **opplæring** der ungdom lærer både metode og innhold
- **gjennomføre framtidswerkstedet** Unge former framtiden på Nydalen fabrikker i Oslo

Støtten har gjort det mulig å kombinere kompetanseutvikling, metodisk arbeid og praktisk gjennomføring i én sammenhengende prosjektperiode.

Bakgrunn og problemstilling

Bakgrunnen for prosjektet er en erkjennelse av at unge i dag står overfor store samfunnsutfordringer, blant annet knyttet til klimaendringer, sosiale ulikheter og økende polarisering i offentlig debatt. Mange unge opplever manglende innflytelse og maktesløshet i møte med disse utfordringene.

Prosjektet *Unge former samfunnet* ble utviklet for å møte dette behovet gjennom å:

- skape arenaer for aktiv deltakelse
- gi unge erfaring med demokratisk medvirkning i praksis
- styrke opplevelsen av at unges stemmer har betydning

En sentral problemstilling har vært hvordan barn og unge kan få både språk, metode og trygghet til å utforske framtid utfordringer og samtidig utvikle konkrete ideer og løsninger. Prosjektet har derfor valgt å ta i bruk framtidswerksted som metode, kombinert med smultringøkonomi som ramme for helhetlig bærekraftstenkning.

Prosjektet er også forankret i et ønske om å bygge broer mellom ungdom, frivillige organisasjoner, næringsliv og offentlige aktører, og dermed gi unge erfaring med å delta i faktiske samfunnsprosesser.

Målsettinger

Prosjektet *Unge former samfunnet* hadde følgende hovedmål og delmål, slik de er formulert i søknaden:

Hovedmål

Å bidra til at barn og ungdom lærer å lede demokratiske prosesser for utvikling av et bærekraftig lokalsamfunn.

Delmål

- Å gi barn og unge erfaring med framtidsverksted som demokratisk metode, inkludert kritikkfase, visjonsfase og handlingsfase
- Å utvikle ungdom som fasilitatorer, ikke bare deltakere, i framtidsverksted
- Å styrke unges tro på egen stemme og påvirkningskraft
- Å utvikle et metodehefte som kan brukes videre av skoler, organisasjoner og kommuner
- Å teste metodene gjennom en pilot med bred deltakelse fra unge, voksne og beslutningstakere

Målgruppen for prosjektet har primært vært ungdom i alderen 13–19 år, samt unge voksne opp til 25 år. Prosjektet har vært planlagt og gjennomført som et gratis, inkluderende og universelt utformet tiltak, med betydelig innslag av frivillig innsats.

For kommuner og lokalsamfunn representerer prosjektet et alternativ til tradisjonelle medvirkningsprosesser. Framtidsverkstedet gir ungdom og voksne et felles språk for å snakke om utvikling, og gjør det mulig å jobbe med langsiktige spørsmål på en konkret, inkluderende og engasjerende måte. Metoden krever lite utstyr, men forutsetter god forberedelse, tydelig fasilitering og et bevisst fokus på trygghet og likeverd.

Også frivillige organisasjoner og ungdomsarbeid kan ha stor nytte av erfaringene. Metodene er fleksible og kan tilpasses ulike målgrupper og kontekster. Med tilgang til det reviderte metodeheftet *Unge former framtiden* og grunnleggende opplæring i smultringøkonomi, kan framtidsverkstedet tas i bruk i skoler, kommuner, frivillige initiativ og politiske prosesser.

Prosjektet har dermed lagt et solid grunnlag for videreføring og spredning. Erfaringene fra *Unge former framtiden* viser at når ungdom gis reell innflytelse, strukturert støtte og et felles språk for å snakke om framtiden, kan de bidra aktivt til å forme bærekraftige lokalsamfunn – ikke bare som framtidige borgere, men som samfunnsaktører her og nå.

Utvikling av metodehefte: *Unge former framtiden*

Sparebankstiftelsen DNBs støtte har foruten opplæring av ungdommene, gjennomføring av arrangementet på Nydalen, gått til utvikling av et metodehefte for framtidsverksted rettet mot ungdom, som et sentralt verktøy i prosjektet *Unge former samfunnet*. Metodeheftet ble utviklet som en integrert del av prosjektet, i tett samspill mellom prosjektteamet og ungdom som deltok i opplæringen.

Arbeidet med metodeheftet har skjedd i flere trinn. Først ble det utviklet en **foreløpig versjon** som ble brukt aktivt i opplæringsfasen høsten 2025. Denne versjonen beskrev:

- grunnleggende prinsipper i smultringøkonomi
- oppbyggingen av et framtidsverksted
- konkrete øvelser og arbeidsformer for dialog, refleksjon og samskaping

Denne første versjonen ble trykket opp i 80 eksemplarer og brukt direkte i opplæringen av ungdom. Hensikten var å teste innhold, språk og struktur i praksis, og samtidig invitere ungdommene inn som medutviklere av materialet.

Basert på erfaringer fra opplæringen og gjennomføringen av framtidsverkstedet på Nydalen Fabrikker, ble metodeheftet deretter revidert og videreutviklet, og ble trykket opp i 100 eksemplarer (se vedlegg).. Justeringene handlet blant annet om:

- tydeligere forklaringer av metodene
- forbedret struktur og progresjon
- justering av språk og eksempler, basert på ungdommenes tilbakemeldinger

Det reviderte metodeheftet har fått tittelen *Unge former framtiden*. Dette navnet er hentet direkte fra samtaler med ungdom under prosjektet, der nettopp dette uttrykket ble brukt for å beskrive hva de opplevde at arbeidet handlet om. Navnet er senere også valgt som betegnelse på neste fase av prosjektet, som retter seg mot spredning og kapasitetbygging.

Det ferdige, reviderte metodeheftet legges ved sluttrapporten som vedlegg.

Organisering og gjennomføring av opplæringen

Opplæringen var en sentral del av prosjektet og ble organisert som en trinnvis læringsprosess, der ungdom gradvis fikk både kunnskap, ansvar og roller. Opplæringen ble gjennomført i perioden august–oktober 2025, i forkant av framtidsverkstedet under Smultringfestivalen i Nydalen.

Forankring og rekruttering

I forkant av opplæringen ble prosjektet forankret hos samarbeidspartnere og rekrutteringsarenaer. Dette inkluderte møter med:

- ungdomsorganisasjonen Spire
- Besteforeldrenes Klimaaksjon
- FREMSAM og WEAll
- Nydalen Fabrikker
- videregående skole (Færder)
- elevråd fra to ungdomsskoler (Kongseik og Presterød)
- lærlinger fra Stavanger kommune

Disse møtene hadde som mål å informere om prosjektet, sikre lokal forankring og rekruttere ungdom som ønsket å delta i opplæringen.

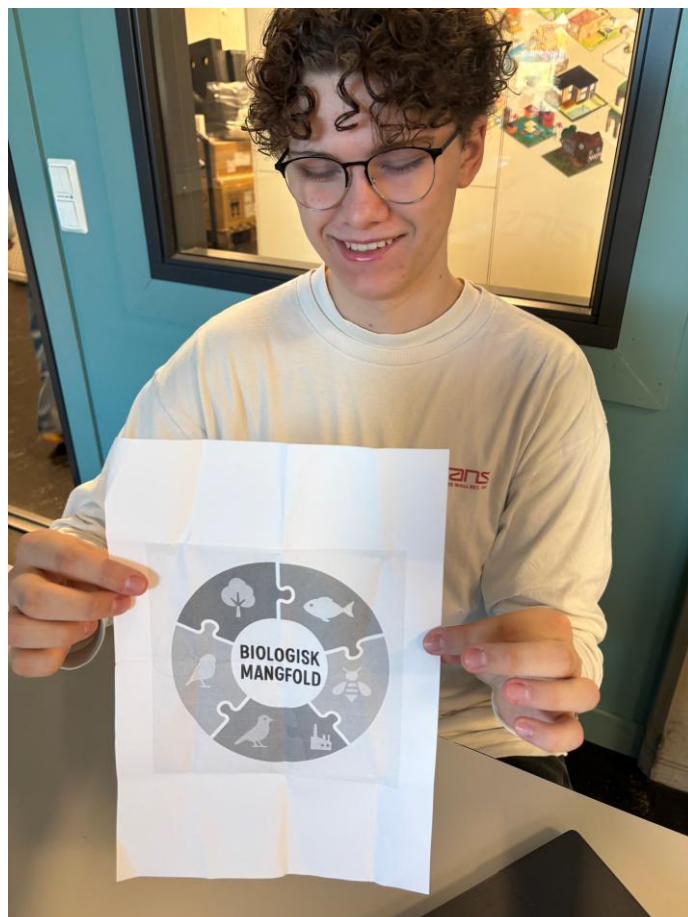
Totalt ble om lag 40 ungdommer involvert i opplæringen. Ungdommene fikk ikke bare delta som kursdeltakere, men ble tidlig introdusert for rollen som gruppeledere og fasilitatorer.

Gjennomføring av opplæringen

Den første opplæringen fant sted i slutten av august, med videre samlinger fram mot oktober. Opplæringen bestod av:

- korte faglige introduksjoner til smultringøkonomi og planetens tålegrenser
- praktisk utprøving av metodene i metodeheftet
- refleksjonsøvelser og samtaler om roller, trygghet og gruppearbeid

Ungdommene ble aktivt involvert som rådgivere og «konsulenter» for prosjektteamet. De ga konkrete innspill til hvordan grupper burde settes sammen, hva som var viktig for å skape trygghet i gruppene, og hvordan rollene burde fordeles under framtidsverkstedet.

Alle ungdommene ble tildelt en faglig ekspertrolle, knyttet til én av de planetære tålegrensene (for eksempel biologisk mangfold). Ungdommene valgte selv hvilken tålegrense de ønsket å fordype seg i, og fikk informasjon om at de under framtidsverkstedet ville sitte ved bord der denne tematikken var felles for deltakerne.

I opplæringen ble det lagt stor vekt på trygghetsskapende metoder. Øvelsen *Sommerfuglen* ble brukt for å illustrere hva som menes med livskvalitet, og hvordan denne kan skapes gjennom prosesser der mennesker både blir sett og gjør hverandre betydningsfulle. Dette ble et viktig pedagogisk grep for å forberede ungdommene på rollen som gruppeledere i møte med både jevnaldrende og voksne.

Alle ungdommer som deltok i framtidsverkstedet på Smultringfestivalen hadde fått minimum én opplæringsøkt i forkant, og mange hadde deltatt i flere. En gruppe ungdom hadde fått opplæring som gikk over fire ganger, totalt 12 timer. Disse ungdommene hadde en særlig rolle i å være med å prøve ut og videreutvikle metodene som skulle brukes på framtidsverkstedet Unge former framtiden på Nydalen.

Overgang til neste fase

Utviklingen av metodeheftet og gjennomføringen av opplæringen har lagt et solid grunnlag for videreføring av arbeidet. At ungdom selv foreslo tittelen **Unge former framtiden**, og at denne nå brukes både om metodeheftet og neste prosjektfase, understreker eierskapet og relevansen prosjektet har hatt for målgruppen.

Neste fase vil bygge videre på de erfaringene som er gjort, med særlig vekt på:

- spredning av metodeheftet
- opplæring av nye grupper
- kapasitetbygging i skole, kommune og frivillig sektor

Gjennomføring av framtidsverkstedet på Nydalen Fabrikker

Framtidsverkstedet som ble gjennomført på Nydalen Fabrikker, 7 november 2025, utgjorde den praktiske hovedarenaen for prosjektet *Unge former samfunnet*. Verkstedet var bevisst lagt etter en periode med opplæring, slik at ungdom først fikk tilegne seg kunnskap, språk og metodisk trygghet før de selv tok aktive roller i gjennomføringen.

Forarbeid og opplæring som grunnlag for myndiggjøring

I forkant av framtidsverkstedet hadde ungdom deltatt i opplæring i både smultringøkonomi og framtidsverksted som metode. Opplæringen la særlig vekt på:

- forståelse av smultringmodellen som ramme for bærekraftig samfunnsutvikling
- prinsippene i framtidsverksted: kritikkfase, visjonsfase og handlings-/utviklingsfase
- rolleforståelse, trygghet og fasilitering i grupper

Denne opplæringen hadde som mål å gjøre ungdom i stand til å delta som myndiggjorte deltakere, ikke bare som mottakere av et opplegg. Flere ungdommer ble også forberedt på rollen som gruppeledere, med ansvar for å støtte dialogen i gruppene under selve verkstedet.

Rammer og deltakelse

Selve framtidsverkstedet ble gjennomført som en heldagsprosess på Nydalen Fabrikker, i tilknytning til Smultringfestivalen. Totalt deltok 72 personer, fordelt på 40 ungdommer og 32 voksne. Deltakerne representerte blant annet ungdom, lærere, frivillige organisasjoner, fagpersoner og engasjerte voksne.

Arbeidet foregikk i 12 grupper, der hver gruppe bestod av både ungdom og voksne. Gruppene var sammensatt med hensikt om å skape dialog på tvers av alder og erfaring, samtidig som ungdommenes stemmer skulle ha en tydelig plass.

Ungdom i lederroller og aktiv metodeutprøving

Ungdommene som hadde deltatt i opplæringen, tok aktive roller under verkstedet. Flere fungerte som gruppeledere eller medfasilitatorer, med ansvar for:

- å bidra til trygghet i gruppene
- å holde fokus på oppgaven
- å sikre at alle deltakere kom til orde

Dette innebar at ungdom ikke bare «deltok», men faktisk prøvde ut metoden i praksis, i tråd med prosjektets mål om å styrke demokratisk kompetanse og mestring. For mange var dette første gang de hadde ansvar for å lede samtaler mellom jevnaldrende og voksne.

Arbeidsform og innhold

Framtidsverkstedet tok utgangspunkt i smultringøkonomien som overordnet ramme. Gruppene arbeidet visuelt og konkret med framtidsbilder av lokalsamfunn, med fokus på hvordan mennesker kan leve gode liv innenfor planetens tålegrenser.

Hver gruppe utviklet fire store visuelle framstillinger, som til sammen dannet ett helhetlig framtidskart. Arbeidet var ikke rettet mot abstrakte visjoner, men mot konkrete løsninger knyttet til:

- hvordan mennesker bor og møtes
- hvordan natur inngår i hverdagen
- hvordan ressurser deles, repareres og gjenbrukes
- hvordan skolen og fellesskap organiseres

Ungdommenes bidrag var gjennomgående preget av høy detaljgrad og systemforståelse. De seks hovedtemaene som trådte fram på tvers av gruppene – natur i hverdagen, møteplasser og fellesskap, deling og sirkularitet, trygge nabolag, skolen som samlingssted og felleshusets rolle – viser en helhetlig forståelse av bærekraft i praksis.

Verkstedet i lys av prosjektets mål

Gjennomføringen av framtidsverkstedet viser tydelig hvordan prosjektets mål ble realisert i praksis. Ungdom fikk:

- erfaring med å lede og delta i demokratiske prosesser
- øve på å bruke faglige begreper og modeller i dialog med voksne
- erfare at deres perspektiver ble tatt på alvor og fikk betydning

Samtidig fungerte verkstedet som en praktisk test av metodeheftet, der både innhold, språk og struktur ble prøvd ut i reelle situasjoner. Erfaringene herfra ble senere brukt i revisjonen av heftet.

Framtidsverkstedet på Nydalen Fabrikker kan dermed forstås som et sentralt bindeledd mellom opplæring og videreføring: et rom der ungdom fikk anvende kunnskap i praksis, utvikle mestring og bidra aktivt til å forme framtidsfortellinger om bærekraftige lokalsamfunn.

Evaluering og erfaringer – hva prosjektet faktisk førte til

Evalueringen av *Unge former framtiden* bygger på flere kilder: observasjoner under gjennomføringen av framtidsverkstedet på Nydalen, systematiske samtaler med ungdom og lærere i etterkant, skriftlige tilbakemeldinger fra deltakerne, samt refleksjoner fra prosjektledelse og samarbeidspartnere.

Et gjennomgående funn er at prosjektet ble opplevd som meningsfullt, trygt og engasjerende for ungdommene. Når deltakerne ble invitert til å oppsummere erfaringene sine med korte utsagn på lapper, beskrev de blant annet arbeidet som «læringsrikt», «godt samarbeid med ukjente folk» og «hyggelige og smarte folk». Flere trakk frem at de opplevde å bli lyttet til og tatt på alvor av voksne deltakere, noe som for mange var en ny erfaring i sammenhenger der bærekraft og samfunnsutvikling diskuteres.

Særlig de trygghetsskapende metodene ble vurdert som viktige. Øvelsen *Sommerfuglen*, der deltakerne deler korte livsfortellinger og identifiserer styrker hos hverandre, ble av flere ungdommer omtalt som avgjørende for å skape trygghet tidlig i prosessen. Dette samsvarer med observasjoner fra verkstedet, der ungdom raskt tok ordet og deltok aktivt i gruppene, også i dialog med voksne de ikke kjente fra før.

Evalueringen viser også tydelig perspektivendring hos flere deltakere. En ungdom formulerte dette slik: Arbeidet hadde gjort ham mer bevisst på at det er viktig å ta vare på naturen, «og ikke bare tjene penger». Slike utsagn peker på at smultringøkonomien fungerte som et språk

for å forstå sammenhenger mellom økonomi, natur og livskvalitet, uten at læringen ble moraliserende eller abstrakt.

Lærernes vurdering var gjennomgående positiv. De fremhevet at arbeidet passet godt inn i programfaget *Bærekraft og design*, og at elevene viste høy grad av engasjement, ansvar og faglig fordypning. Lærerne uttrykte også ønske om å videreføre arbeidet og bruke metodene med flere elevgrupper.

Samlet sett viser evalueringen at *Unge former framtiden* fungerte både som et vellykket arrangement og som en lærings- og endringsprosess, der ungdom utviklet trygghet, språk og erfaring med demokratisk deltakelse i praksis.

Nyskaping og verdi – hva som gjør prosjektet annerledes

Unge former framtiden representerer nyskaping på flere nivåer. Det mest sentrale nyskapende grepet er at ungdom ikke primært ble forstått som målgruppe, men som medutviklere og medfasilitatorer. Elever fra Færder videregående skole fikk opplæring i både smultringøkonomi og metodene som skulle brukes på framtidsverkstedet, og fungerte deretter som gruppeledere, støttespillere og rådgivere i selve gjennomføringen. Dette ga ungdommene erfaring med ansvar, innflytelse og faglig autoritet – erfaringer som sjelden tilbys i bærekrafts- og medvirkningsprosjekter.

Prosjektet er også nyskapende i måten det kombinerer framtidsfortellinger med systemforståelse. I stedet for å stoppe ved visjoner og ønskebilder, ble deltakerne invitert til å utforske hvilke strukturer, prioriteringer og valg som må fungere annerledes for at framtidsbildene skal kunne realiseres. Smultringøkonomien fungerte her som et kompass som ga både retning og realisme til samtalene.

Videre ligger det en viktig verdi i prosjektets helhetlige forståelse av bærekraft. Ved å bruke smultringmodellen ble bærekraft forstått som samspillet mellom sosial rettferdighet, livskvalitet og økologiske grenser. Dette gjorde det mulig å arbeide med spørsmål om fellesskap, inkludering, demokrati og økonomi på en måte som opplevdes relevant for deltakernes egne liv og lokalsamfunn.

Også organisatorisk representerer prosjektet en nyskaping. *Unge former framtiden* samlet ungdom, skole, kommune, fylkeskommune og frivillige organisasjoner i et felles læringsrom, der ulike roller og perspektiver møttes på like fot. Erfaringene viser at slike midlertidige samskappingsarenaer kan gi høy kvalitet i både prosess og resultat når de er godt forberedt og tydelig fasilitert.

Overføringsverdi og videre bruk – hvordan erfaringene kan tas i bruk

En sentral ambisjon med *Unge former framtiden* har vært at erfaringene og metodene skal kunne tas i bruk av andre. Prosjektet er derfor utviklet med høy grad av **overføringsverdi**.

I skolen kan framtidsverksted kombinert med smultringøkonomi fungere som ramme for tverrfaglig arbeid, dybdelæring og undervisning i demokrati og medborgerskap. Erfaringene fra Færder videregående skole viser at metodene egner seg særlig godt for arbeid med komplekse spørsmål uten fasitsvar, der elever må utforske, samarbeide, skape og reflektere. At elevene etter festivalen planlegger videre arbeid med prototyper og løsningsforslag, illustrerer hvordan prosjektet kan forankres i skolens ordinære praksis

Etter festivalen ble materialet fra framtidsverkstedet sammenfattet, blant annet gjennom utvikling av en framtidsfortelling basert på arbeidet i gruppene. Fortellingene beskriver hvordan ungdommene forestilte seg framtidige lokalsamfunn med mindre biltrafikk, sterkere fellesskap, mer naturintegrasjon, delingsløsninger, reparasjonskultur og åpne møteplasser.

Fortellingen brukes videre som idégrunnlag for utvikling av pilotprosjekter og videre samskappingsarbeid i regi av Nettverket Smultringøkonomi Norge og samarbeidspartnerne i prosjektet.

Framtidsfortellingene er vedlagt rapporten.

Vurdering av måloppnåelse

Prosjektet vurderes samlet sett å ha oppnådd hovedmålet om å styrke ungdoms kompetanse til å delta i og lede demokratiske prosesser knyttet til bærekraftig samfunnsutvikling.

Følgende delmål ble oppnådd:

- Det ble utviklet og testet et metodehefte for framtidswerksted rettet mot ungdom. Hefte ble først prøvd ut i opplæring og senere revidert på bakgrunn av erfaringer fra gjennomføringen.
- Om lag 40 ungdommer deltok i opplæring, og flere ungdommer fungerte som gruppeledere og medfasilitatorer under framtidswerkstedet.
- Framtidswerkstedet ble gjennomført som planlagt under Smultringfestivalen 2025, med totalt 72 deltakere.
- Prosjektet bidro til å styrke ungdommers opplevelse av medvirkning, mestring og påvirkningskraft, slik evalueringen viser.
- Metoder og erfaringer er dokumentert på en måte som gjør videre bruk og spredning mulig.

Etter festivalen ble materialet fra framtidswerkstedet sammenfattet, blant annet gjennom utvikling av en framtidshistorie basert på arbeidet i gruppene. Historiene beskriver hvordan ungdommene forestilte seg framtidige lokalsamfunn med mindre biltrafikk, sterkere fellesskap, mer naturintegrasjon, delingsløsninger, reparasjonskultur og åpne møteplasser.

Historien brukes videre som idégrunnlag for utvikling av pilotprosjekter og videre samskapsarbeid i regi av Nettverket Smultringøkonomi Norge og samarbeidspartnerne i prosjektet. Framtidshistoriene er vedlagt rapporten.

Prosjektet nådde ikke fullt det opprinnelige målet om 100 deltakere på selve verkstedet, men oppnådde bred deltakelse og høy grad av involvering blant ungdom og samarbeidspartnere.

Bruk av midler

Støtten fra Sparebankstiftelsen DNB ble brukt i tråd med formålet i søknaden og vilkårene i tildelingsbrevet. Midlene gikk hovedsakelig til:

- utvikling, grafisk utforming og opptrykk av metodeheftet *Unge former framtiden* samt annet materiell brukt i opplæring og framtidsverksted
- opplæring av ungdom som gruppeledere og fasilitatorer
- leie av lokaler og praktisk gjennomføring av opplæring og framtidsverksted på Nydalen Fabrikker under Smultringfestivalen 2025
- formidling og erfaringsdeling knyttet til prosjektet

Prosjektet ble i stor grad gjennomført ved hjelp av frivillig innsats og samarbeid mellom frivillige organisasjoner, skoler og fagmiljøer. Dette gjorde det mulig å gjennomføre prosjektet med høy aktivitet og bred involvering innenfor de tilgjengelige økonomiske rammene.

Avslutning

Prosjektet *Unge former* samfunnet har vist at ungdom både ønsker og kan ta aktive roller i utviklingen av bærekraftige lokalsamfunn når de får ansvar, metodisk støtte og arenaer for medvirkning.

Gjennom opplæring, praktisk fasilitering og samskaping har prosjektet bidratt til å utvikle demokratisk kompetanse, framtidstro og konkrete erfaringer med bærekraftig samfunnsutvikling. Erfaringene viser også at framtidsverksted og smultringøkonomi kan fungere som praktiske verktøy for å skape dialog og samarbeid mellom ungdom, skoler, frivillige organisasjoner og lokalsamfunn.

Støtten fra Sparebankstiftelsen DNB har gjort det mulig å utvikle et metodegrunnlag som nå kan videreføres og tas i bruk av skoler, kommuner og frivillige organisasjoner også utenfor prosjektets opprinnelige ramme.